

בס"ד. ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון, ה'תשי"ב

(הנחה בלתי מוגה)

ויקה¹ הו'י אלקים את האדם ויניחיהו בגן עדן לעבדה ולשמרה². וצריך להבין, מהו ענין לעבדה ולשמרה בגן עדן. דהנה, בשלמא הענין דלעבדה, הרי אף שגן עדן הוא רוחניות שבגשמיות³, מ"מ, גם שם צ"ל תוספת אור, וזהו ענין לעבדה, להמשיך תוספת אור בגן עדן. אבל ענין ולשמרה, הרי שמירה היא מדבר המזיק, דבר המקלקל ודבר שאינו מתאים, ולכאורה אין זה שייך בגן עדן, שכולו טוב, ואינו סובל את מציאות הרע³, שלכן הנה לאחר חטא עץ הדעת נידון האדם בגירושין מגן עדן⁴, משום שגן עדן אינו סובל את מציאות הרע. וא"כ, כאשר אדה"ר נמצא בגן עדן, מהו הצורך בענין השמירה.

(ב) **ויובן** זה⁵ בהקדם הידוע שכללות סדר ההשתלשלות נחלק לג' ענינים, עולם שנה נפש, שעל זה הוסד כללות ההשתלשלות, ולכן נתבארו בספר 'צירה ג' ענינים אלה, משום שהם יסוד כל ההשתלשלות⁶. וביאור ג' ענינים אלה בקצרה, הנה עולם הוא בחי' מקום, דהיינו ו' קצוות, ד' רוחות ומעלה ומטה. וכמו"כ יש גם בחי' מקום ברוחניות הקשורה עם גשמיות, דמאחר שזוהי הרוחניות שנתפסת בגשמיות, היינו בחי' רוחניות שיש לה תפיסא והשגה בגשמיות, הרי מובן שגם בבחינה זו ישנו הענין דר' קצוות. ויובן זה מכחות הנפש, דהנה גם הנשמה כפי שהיא למעלה יש בה כחות, כח הראי' כח השמיעה וכח ההילוך. דענין כח הראי' בנשמה למעלה הוא ע"ד מארז"ל⁷ אע"ג דאיהו לא חזי מזלייהו חזי, אבל כאשר הנשמה יורדת למטה אזי ענין כח הראי'

(4) ראה פתיחתא דאיכ"ר ד.
 (5) בכל הבא לקמן ראה ד"ה ורוח אלקים מרחפת הנ"ל. וראה גם ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' נו ואילך. ד"ה הנ"ל תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו ע' סו ואילך). ד"ה בראשית ברא תשי"ג (תו"מ ח"ז ע' 123 ואילך).
 (6) ראה אוה"ת יתרו ע' תתטז. סה"מ תרכ"ח ע' קמד. ועוד.
 (7) ראה מגילת ג, א. וש"נ.

(1) ברשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א בכת"ק אורות מאמר זה (ראה לעיל ע' XI): "ורוח אלקים מרחפת תר"ף".
 (2) בראשית ב, טו.
 (3) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשג. סה"מ תרס"ב ע' רצט. ד"ה צו את בניי דש"פ פינחס תשי"א (תו"מ ח"ג ע' 230 ואילך).

(* סה"מ פר"ת ע' נד ואילך.

שלה הוא רק בדברים גשמיים. וכן הוא גם בכח השמיעה, שענינו אצל הנשמה למעלה הוא ששומעת הכרוזים העליונים⁸, אבל כשיורדת למטה הנה כח השמיעה שלה הוא רק בענינים גשמיים, משא"כ בענינים רוחניים אין בה כח השמיעה, ולכן הנה בשביל שמיעת הכרוזים העליונים לא מספיק בחינת הארת הנשמה שבגוף, אלא יש צורך בבחי' עצם הנשמה⁹. ונמצא, שבירידת הנשמה למטה משתנים כחותי', שיש להם שייכות לענינים גשמיים. ומזה מובן גם שבחי' הרוחניות כפי שמלוכשת בגשמיות יש בה בחי' ו"ק. והנה, גם בחי' הרוחניות שאינה מתלבשת בגשמיות יש בה ג"כ בחי' ו"ק. וכמו בענין השכל, הנה אף ששכל הוא למעלה מבחי' ו"ק, שהרי הנקודה השכלית ששם העיקר הוא אור השכל, אין בה קצוות, מ"מ, כשהיא נמשכת בהשגה יש בה קצוות, והו"ע פרטי ההשגה שהם הקצוות שבה, ובפרטיות הם ו' קצוות, שהרי פרטי ההשגה הם המדות שבשכל, והמדות הם במספר ו'. וכיון שההשגה מעלמת על הנקודה, לכן צריך ריבוי יגיעה להוציא את נקודת התמצית (נקודת האור ונקודת החיות) מההשגה כמו שהיא באה באורך ורוחב, להיות שההשגה מעלמת על הנקודה. וזהו גם מה שענין ו"ק נקרא בשם עולם, שהוא מלשון העולם והסתר¹⁰, כי הענין דו"ק מעלים על עצם נקודת החיות.

וענין נפש הוא בחינת נקודת האור והחיות שלמעלה מענין הפרטים, ולמעלה גם מבחינת כלל הפרטים. והיינו, דעם היות שכל הפרטים נמשכים ובאים מהנקודה, מ"מ, אין הנקודה בבחינת כלל אל הפרטים. דענין הכלל הוא היותו כלל לפרטים, ואין בכלל אלא מה שבפרט¹¹, והיינו שבלעדי הפרטים לא שייך ענין הכלל, כיון שכל ענין הכלל הוא היותו כלל לפרטים ואין בכלל אלא מה שבפרט, משא"כ נקודת האור והחיות הוא ענין לעצמו, ואינו בחינת כלל, אלא שבדרך ממילא באים ממנה תחילה בחינת הכלל לפרטים, ואח"כ גם הפרטים, אבל היא ענין לעצמה, אלא שממנה באים בחינת החיות כללי, חיות פרטי, וכחות פרטים.

אמנם כיון שבחי' נפש היא למעלה מענין הפרטים ואינה בבחי' כלל אליהם, ואילו בחי' עולם הו"ע של העולם והסתר עד שבא בבחי' ו"ק, א"כ, איך תהי' התחברות בחי' נפש עם בחי' עולם, היינו התחברות

(10) בכורות ו, א. וש"נ.

(8) ראה לקו"ת האזינו עא, ד. ובכ"מ.

(9) לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.

הנפש בגוף. אך הענין הוא, שהתחברות זו היא בכחינת רצוא ושוב, היינו, שכאשר הנפש מתלבשת בגוף הרי היא מיד בכחינת רצוא לצאת מן הגוף, אמנם מצד זה שהיא מרגשת שהכוונה היא שתהי' בהגוף, הרי היא בכחינת שוב. ונמצא, שהתחברות הנפש בגוף אינה התחברות תמידית, אלא בדרך רצוא ושוב, הסתלקות והתפשטות, שזהו בחי' שנה, שהו"ע התחלקות הזמן. וענין זה שצריך להיות בדרך רצוא ושוב דוקא, הוא לא רק מצד התחברות הנפש בגוף, אלא גם מצד אור וחיות הנפש עצמו. והענין הוא, דהנה החיות שהנפש מחי' את הגוף הוא באופן שהגוף עצמו נעשה חי, והיינו, שאין זה באופן שהגוף נשאר דבר מת, אלא שנמצא בו נפש חי (שמחי' אותו מבחוץ כו'), כי אם שהגוף עצמו נעשה חי. ומזה מובן שהחיות אינו עצמי, שהרי עצמי אי אפשר שיהי' בבחי' התלבשות כזאת בבחי' התאחדות ממש שהגוף יהי' חי, רק שזהו הארה שנמשך מאיזה מקור. ובהכרח לומר שהוא בבחי' נבדל ממקורו, כי אם הי' בבחי' גילוי העצמות ממקורו, לא הי' אפשר להיות בבחי' התאחדות כנ"ל, כי אם להיותו נבדל ממקורו יוכל להתאחד עם הגוף. ולאידך גיסא הרי בהכרח ג"כ שיהי' בבחי' דביקות במקורו, דאל"כ לא הי' בבחי' חיות כלל [שהרי הכח בנפש להחיות את הגוף שיהי' בעצמו חי, הוא מפני שהנפש הוא חי בעצם, שלכן הוא חי להחיות, שיהי' הגוף עצמו חי. ומזה מובן, שהתפשטות החיות להחיות את הגוף צ"ל באופן שהוא דבוק בבחי' חי בעצם שבנפש, שהרי רק מצד זה בכחו להחיות את הגוף בבחינת פנימיות], אלא שהדביקות שלו אינה בבחי' דביקות ממש, כי אם בבחי' התחדשות, והיינו בבחי' רצוא ושוב.

ג) והנה ג' המדריגות דעולם שנה נפש ישנם גם בעבודת האדם לקונו, שתכליתה היא לבוא לאהבת ה' ויראתו כו'. והענין בזה, דהנה, כאשר האדם יתבונן בענינים המביאים את האהבה, באופן המתאים (ווי מ'האָט פאַר אים אויסגעשטעלט) לפי כחות וחושי נפשו, אזי ירגיש שאלקות הוא דבר טוב לפניו, כמ"ש¹¹ קרבת אלקים לי טוב, ויתעורר באהבה לאלקות. אמנם בחינת אהבה זו עלי' נאמר שהיא חוזרת אל האוהב¹², שהרי האהבה היא מצד שזהו דבר טוב עבורו, לי טוב, וא"כ האהבה היא בכחינת מציאות מורגשת, וזהו בחינת עולם. אך יש בחינת

(11) תהלים עג, כח.

(12) סה"מ תרס"ו-רס"ז ע' לא. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רעז. ועוד.

אהבה נעלית יותר מזו, ועד למדריגה היותר נעלית שבאהבה, שאהבתו לאלקות אינה מצד ההרגש שקרבת אלקים לי טוב, אלא שנמשך בעצם לאלקות, והיינו, שאין זה באופן שיודע פרטי דבר הנאהב ומשום זה הוא אוהב, כי אם שנמשך בעצם לדבר האהוב, ועד כדי כך, שלבד זאת שאינו מרגיש את מציאותו (כמו באהבה דקרבת אלקים לי טוב, שנרגשת מציאותו, ומצד זה היא אהבתו), אלא שאינו מרגיש אפילו את האהבה, היינו שאינו מרגיש כלל שהוא אוהב¹³. וע"ד שמצינו ברבי יוחנן בן זכאי שאמר איני יודע באיזו דרך מוליכין אותי¹⁴, דלכאורה, כיון שרבי יוחנן בן זכאי עסק כל ימיו בלימוד התורה¹⁵ באהבה ויראה כו', איך אמר שאינו יודע באיזו דרך כו'. אך הענין הוא, שרבי יוחנן בן זכאי הי' בבחי' ביטול במציאות לגמרי, דלא זו בלבד שלא הרגיש מציאותו, שזוהי האהבה דקרבת אלקים לי טוב, כי אם שלא הרגיש כלל שהוא אוהב, כי, להיותו בבחי' ביטול במציאות לגמרי, לא ידע אם הוא אוהב או כו'. וזוהי האהבה שבבחי' נפש. והנה, כדי שמאהבה שבבחי' ביטול במציאות תהי' התגלות אהבה מורגשת, הרי זה ע"י הממוצע דבחי' התפעלות שבשכל, כי, מוחין הם בתנועה של מנוחה, וא"כ, התפעלות השכל שיש בזה הרגש, הרי זה כבר מענין המדות. אמנם, בהתפעלות השכל נרגש רק הטוב של עצם הדבר, ולא ההרגש שטוב לפניו, ולכן הרי זה הממוצע להמשיך מהאהבה שבחי' ביטול במציאות שתהי' אהבה מורגשת. והו"ע בחי' שנה שבאהבה, שהוא הממוצע להמשיך מבחי' נפש (אהבה שבבחי' ביטול במציאות) לבחי' עולם (אהבה מורגשת).

ד) **והנה** ההפרש בעבודה בין ב' בחינות אהבות אלו הוא, שהאהבה שבבחי' ביטול במציאות, לעולם לא יסתעף ממנה מציאות הרע, אבל באהבה מורגשת, בחינת יש מי שאוהב¹⁶, כיון שהוא בבחינת ישות במקצת, הרי בריבוי השתלשלות יכול להסתעף מזה מציאות הרע. וכמו שמצינו גבי צבא השמים, דאף שצבא השמים לך משתחווים¹⁷, שהם בטלים לאלקות, שזהו שהם מסבבין תמיד ממזרח למערב, שהו"ע ההשתחואה כלפי השכינה שהיא במערב¹⁸, ומ"מ יש בני אדם שטועים

16) ראה תו"א קיד, ד. ביאורו"ז לאדמו"ר האמצעי פא, א"ב. ועוד.

17) נחמי' ט, ו.

18) ראה ב"ב כה, א.

13) ראה גם אוה"ת ואתחנן ע' של. סה"מ תרכ"ז ע' צח.

14) ברכות כח, ב. וראה גם לקו"ת מסעי

צ, ב.

15) ראה סוכה כח, א.

ומשתחוים לשמש¹⁹. ולכאורה יפלא הדבר, דמאחר שהם בטלים לאלקות, איך יהי' מהם ענין של עבודה זרה. אך הענין הוא²⁰, שהביטול שלהם הוא מצד השגתם, כמ"ש הרמב"ם²¹ שהגלגלים בעלי נפש דעה והשכל הם, ומצד השגתם הם בטלים לאלקות. וכיון שהביטול שלהם הוא מצד השגתם, והשגה היא בחי' יש, לכן הנה גם בכיטולם נשאר בהם ישות במקצת עכ"פ. וכיון שיש בהם ענין הישות במקצת, הרי אף שהם בטלים לאלקות, מ"מ, בריבוי ההשתלשלות אפשר להיות מזה ענין עבודה זרה, היינו, לא רק ענין שמעלים ומסתיר על אלקות, אלא גם ענין שמנגד לאלקות, שכל זה הוא מפני שיש בהם ישות במקצת. וכמו"כ הוא גם באהבה המורגשת, שלהיותה בבחינת יש, יש מי שאוהב, הנה בריבוי השתלשלות אפשר להיות מזה מציאות הרע. והמשל לזה, לעבד שבטל למלך ועומד לפני המלך, הנה אם הוא בבחינת ביטול לגמרי אל המלך, אזי לא יוכל לסבול שיכבדוהו בפני המלך, אבל אם הוא בבחינת ישות במקצת, הנה אף שהוא בטל אל המלך ועושה כל אשר יצוה אותו, מ"מ יוכל לסבול שיכבדוהו בפני המלך. ונמצא, שהעדר הביטול בתכלית אצל העבד הוא הגורם לכך שיהי' מי שיכבד אותו בפני המלך. וכמו"כ הוא באהבה שבבחי' יש, שמזה יוכל להסתעף מציאות הרע. ורק כאשר האהבה היא בבחי' ביטול במציאות, אזי לעולם לא יסתעף ממנה מציאות הרע.

ה) ועפ"ז יובן מ"ש ויניחיהו בג"ע לעבדה ולשמרה. דהנה, אף שג"ע הוא בחינת הרוחניות דד' יסודות הגשמיים, מ"מ, גם שם צ"ל לעבדה ולשמרה, לעבדה הו"ע המשכת תוספת אור בג"ע, שהרי תכלית הכוונה היא להיות לו ית' דירה בתחתונים²², לו לעצמותו דוקא²³, וזהו ענין לעבדה, להמשיך תוספת אור בג"ע, שתהי' עיקר שכינה בתחתונים²⁴, ולא רק גילויים בלבד. וכמו"כ צריך גם לשמרה, כי, גם בג"ע יכול להיות שהאהבה לא תהי' בבחי' ביטול במציאות, אלא אהבה מורגשת בבחי' יש מי שאוהב. וכיון שמבחי' אהבה מורגשת הנה בריבוי

23) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הגהות — אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפ). אוה"ת בלק ע' תקצז. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שנג. המשך תרס"ו ע' ג.
24) ראה ב"ר פי"ט, ז. המשך באתי לגני הי"שית (סה"מ הי"שית ע' 111 ואילך).

19) ראה רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"א ואילך. ועוד.
20) ראה גם סה"מ תרח"ץ ס"ע לב ואילך.
21) הל' יסוה"ת פ"ג ה"ט. וראה רש"י ותוס' חולין מ, א.
22) ראה הנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

השתלשלות אפשר להיות מציאות הרע, לכן צריך להיות ענין השמירה מהיזק וקלקול כו', שלא יהי' מזה מציאות הרע, והיינו עי"ז שתהי' האהבה בבחי' ביטול במציאות, שאז לא יהי' מזה מציאות הרע.

והנה הענין דלעבדה ולשמרה הוא לא רק בג"ע, אלא גם לאחרי שאדה"ר נידון בגירושין, וגם בזמן הגלות, כאשר מפני חטאינו גלינו מארצנו²⁵, גירושין אחר גירושין, צריכה להיות העבודה דלעבדה ולשמרה. לעבדה היינו להמשיך תוספת אור דתורה אור²⁶, ע"י קיום התומ"צ, שהו"ע המשכת עצמות ומהות א"ס ב"ה, שע"ז נעשה דירה לו ית' (עיקר שכינה) בתחתונים. אמנם, כדי שתהי' הדירה ראוי' לדור בה, צריכה הדירה להיות דירה נקי'²⁷, ועל זה צריך להיות ענין השמירה, שלא יסתעף מזה מציאות הרע, והיינו שיהי' בחינת הביטול, שאז לא יהי' מזה מציאות הרע, וזהו ענין ולשמרה. ואדרבה, עיקר ענין לעבדה שהו"ע עבודת הבירורים, הרי זה בזמן הגלות דוקא, וכמו באדה"ר, שעיקר עבודת הבירורים הי' לאחר שנידון בגירושין דוקא, ולא בגן עדן²⁸. דאף שבגן עדן הי' ענין הבירורים בדרך ממילא, וכמו בימי שלמה שהבירורים היו בדרך מנוחה²⁹, מ"מ, עיקר ענין הבירורים הי' מחוץ לגן עדן דוקא. וכן הוא עתה, שעיקר הבירורים הוא בזמן הגלות דוקא, שע"ז דוקא ממשיכים עיקר שכינה בתחתונים. וענין זה יתגלה לעתיד לבוא, שאז יהי' הענין דעיקר שכינה בתחתונים בגילוי.

(ו) **ובזה** יובן גם מ"ש³⁰ ורוח אלקים מרחפת על פני המים, שיש בזה ב' פירושים³¹, פירוש הא', מרחפת הוא אותיות רפ"ח מ"ת³², והם הרפ"ח ניצוצין שנק' מת, דמאן דנפיל מדרגי' איקרי מית³³, ופירוש הב', שרוח אלקים קאי על רוחו של משיח³⁴, והשייכות דב' הפירושים

(31) ראה רד"ה וסד"ה הנ"ל בסה"מ פר"ח.

(32) שער הפסוקים להאריז"ל עה"פ. עץ חיים שער יח (שער רפ"ח ניצוצין) פ"א. לקו"ת מטות פב, ד.

(33) ראה זח"ג קלה, ב. עץ חיים שער ט (שער שבירת הכלים) פ"ב. לקו"ת חוקת נו, סע"ד ואילך.

(34) ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א. בעל הטורים עה"פ.

(25) תפלת מוסף דיו"ט.

(26) משלי ו, כג.

(27) ראה לקו"ת בלק ע, ג. ועוד.

(28) ראה סה"מ עת"ר ע' רטו ואילך. ד"ה

צו את בני ישראל דש"פ פינחס תשי"א (תו"מ ח"ג ע' 233 ואילך).

(29) ראה תו"א בראשית ו, א. לקו"ת במדבר ד, א. ד"ה פדה בשלום שנה זו (לקמן

ע' 169 ואילך). ובכ"מ.

(30) בראשית א, ב.

היא, שע"י עבודת הבירורים לברר רפ"ח הניצוצין (פירוש הא'), אזי יהי'
גילוי רוחו של משיח (פירוש הב'), במהרה בימינו.

